

КЛЮЧОВА ТЕМА¹

Стаття 34/35

***Locus standi* (правосуб'єктність) родичів (непрямих потерпілих) при зверненні до Суду у випадку смерті безпосереднього потерпілого**

(Останнє оновлення: 31.08.2024)

Вступ

У подібних ситуаціях Суд повинен з'ясувати, чи можна вважати родичів «непрямими потерпілими» стверджуваного порушення Конвенції, від якого постраждав померлий «безпосередній потерпілий»; в іншому випадку заява буде визнана непринятною як несумісна *ratione personae* з положеннями Конвенції.

Принципи, виведені на основі сучасної судової практики

- Якщо стверджувані порушення Конвенції тісно пов'язані зі смертю або зникненням за обставин, що передбачають відповідальність Держави, Суд визнавав право на подання заяви найближчими родичами потерпілого (*«Варнава та інші проти Туреччини» (Varnava and Others v. Turkey)* [ВП], 2009, § 112; *«Ламбер та інші проти Франції» (Lambert and Others v. France)* [ВП], 2015, § 115, щодо стверджуваного потенційного порушення статті 2). У таких справах Суд визнав, що близькі члени сім'ї можуть самі стверджувати, що вони є «непрямими потерпілими» внаслідок порушення статей 2, 3 або 5 (див. варті уваги приклади нижче). При цьому не має значення, чи були вони законними спадкоємцями померлого і чи подавали близькі родичі заяву.
- У випадках, коли стверджуване порушення Конвенції не було тісно пов'язане зі смертю або зникненням безпосереднього потерпілого, підхід Суду був більш обмежувальним. Суд вважав, що певні права, передбачені Конвенцією, є надзвичайно особистими і належать до категорії «непередаваних» прав (статті 3, 5, 8, 9, 10, 11, 14, стаття 3 Протоколу № 1). Для ознайомлення з цією лінією прецедентного права див. справу *«Санлес Санлес проти Іспанії» (Sanles Sanles v. Spain)* (ухв.), 2000.
- Однак у своїй практиці Суд робив винятки з цього загального підходу і надавав статус потерпілих родичам, які скаржилися на порушення, не пов'язані зі смертю або зникненням безпосереднього потерпілого. Що стосується скарг на жорстоке поводження з померлими родичами за статтею 3 Конвенції, не випускаючи з уваги суто особистий характер прав за цією статтею, Суд визнав *locus standi* заявників, які скаржилися на поводження з їхніми померлими родичами навіть за відсутності причинно-наслідкового зв'язку між стверджуваним поводженням і смертю родича, за обставин, коли такі заявники демонструють або сильну моральну зацікавленість, крім

¹ Підготовлено Секретаріатом. Не покладає зобов'язань на Суд.

Цей переклад опубліковано за домовленістю з Радою Європи, Європейським судом з прав людини та Верховним Судом (Україна) і виконано бюро перекладів «Профпереклад».

явної матеріальної зацікавленості, до результату національного провадження, або мають інші вагомі причини (наприклад, важливий загальний інтерес, що вимагає розгляду їхньої справи) («*Карпиленко проти України*» (*Karpylenko v. Ukraine*), 2016, §§ 106-114; див. *a contrario* (протилежне) «*Кабуров проти Болгарії*» (*Kaburov v. Bulgaria*) (ухв.), 2012, §§ 54-59).

- В інших справах, що стосуються скарг за статтями 5, 6 або 8, Суд надав статус потерпілих близьким родичам, дозволивши їм подати заяву, якщо вони продемонстрували моральну зацікавленість у тому, щоб померлий потерпілий був звільнений від будь-якого обвинувального вироку («*Гредінар проти Молдови*» (*Grădinar v. Moldova*), 2008, §§ 90-103; «*Акбай та інші проти Німеччини*» (*Akbay and Others v. Germany*), 2020, §§ 80-82) або в захисті власної репутації та репутації своєї сім'ї («*Поланко Торрес і Мовілья Поланко проти Іспанії*» (*Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain*), 2010, §§ 31-33), або коли вони продемонстрували матеріальну зацікавленість на підставі прямого впливу на їхні матеріальні права («*Гредінар проти Молдови*» (*Grădinar v. Moldova*), 2008, § 97; «*Мікаллеф проти Мальти*» (*Micallef v. Malta*) [ВП], 2009, §§ 48-49; «*Стойменович та Милошевич проти Північної Македонії*» (*Stoimenovikj and Miloshevikj v. North Macedonia*), 2021, § 25). Також Суд взяв до уваги існування питання загального інтересу, що стосується дотримання прав людини, яке вимагало продовження розгляду скарг (див. справи «*Марі-Луїза Лойен та інші проти Франції*» (*Marie-Louise Loyen and Others v. France*), 2005, § 29; «*Рессегатті проти Швейцарії*» (*Ressegatti v. Switzerland*), 2006, § 26; «*Мікаллеф проти Мальти*» (*Micallef v. Malta*) [ВП], 2009, §§ 46 і 50; див. також справи «*Біч та інші проти Туреччини*» (*Biç and Others v. Turkey*) (, 2006, §§ 22-23; «*Акбай та інші проти Німеччини*» (*Akbay and Others v. Germany*), 2020, §§ 86-89).
- Участь заявника у національному провадженні була визнана лише одним з декількох відповідних критеріїв («*Мікаллеф проти Мальти*» (*Micallef v. Malta*) [ВП], 2009, §§ 48-49; «*Поланко Торрес і Мовілья Поланко проти Іспанії*» (*Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain*), 2010, § 31; див. також справи «*Кабуров проти Болгарії*» (*Kaburov v. Bulgaria*) (ухв.), 2012, §§ 57-58 і «*Фабріс і Парціале проти Італії*» (*Fabris and Parziale v. Italy*), 2020, §§ 39-40).
- Потенційна вимога компенсації за статтею 41 Конвенції не може розглядатися як така, що становить матеріальний інтерес, який дозволив би заявнику подати заяву від свого імені. У зв'язку з цим необхідний прямий вплив оскаржуваного заходу на матеріальні права заявника повинен стосуватися матеріальних прав, що існують на національному рівні («*Акбай та інші проти Німеччини*» (*Akbay and Others v. Germany*), 2020, § 85, щодо скарги за статтею 6 про провокацію злочину).
- Застосовуючи ці різні та некумулятивні критерії, Суд не завжди зважав на те, чи було відповідне право передаваним або непередаваним (див., наприклад, справу «*Мікаллеф проти Мальти*» (*Micallef v. Malta*) [ВП], 2009, §§ 44-51).
- Навіть якщо держава-відповідач не висуває жодних заперечень щодо юрисдикції Суду *ratione personae*, Суд може за власною ініціативою вважати, що це питання потребує розгляду (див. рішення у справі «*Карпиленко проти України*» (*Karpylenko v. Ukraine*), 2016, § 102). Це питання належить до юрисдикції Суду *ratione personae* («*Яковлевич проти Сербії*» (*Jakovljević v. Serbia*) (ухв.), 2020, § 29; «*Вілела та інші проти Португалії*» (*Vilela and Others v. Portugal*), 2021, §§ 57-60).

Варті уваги приклади

1. Статус потерпілих для родичів у зв'язку зі скаргами за статтею 2 у справах про смерть та зникнення

- *«Варнава та інші проти Туреччини» (Varnava and Others v. Turkey)* [ВП], 2009, §§ 111-113: батьки та подружжя;
- *«Ламбер та інші проти Франції» (Lambert and Others v. France)* [ВП], 2015, § 115: батьки, зведений брат і сестра (стверджуване потенційне порушення);
- *«Андроніку і Константіну проти Кіпру» (Andronicou and Constantinou v. Cyprus)*, 1997: рідний брат і сестра;
- *«Яша проти Туреччини» (Yaşa v. Turkey)*, 1998, § 66: племінник;
- *«Велікова проти Болгарії» (Velikova v. Bulgaria)* (ухв.), 1999: неодружений партнер;
- *«МакКерр проти Сполученого Королівства» (McKerr v. the United Kingdom)*, 2001: діти;
- *«Котілайнен та інші проти Фінляндії» (Kotilainen and Others v. Finland)*, 2020, §§ 51-52: батьки, подружжя та діти;
- *«Фабріс і Парціале проти Італії» (Fabris and Parziale v. Italy)*, 2020, §§ 37-41: дядько (але відсутній статус потерпілого для двоюрідного брата).

2. Статус потерпілих для родичів у зв'язку зі скаргами за статтями 3, 5 і 6, тісно пов'язаними зі смертю або зникненням безпосереднього потерпілого

- *«Чакіджі проти Туреччини» (Çakıcı v. Turkey)* [ВП], 1999, § 92: брат (стаття 3);
- *«Варнава та інші проти Туреччини» (Varnava and Others v. Turkey)* [ВП], 2009, §§ 111-113 та 208: батько та дружина (стаття 5: продовжуване порушення через зникнення сина/чоловіка);
- *«Ранцев проти Кіпру та Росії» (Rantsev v. Cyprus and Russia)*, 2010: батько (стаття 5: імпліцитно);
- *«Ликова проти Росії» (Lykova v. Russia)*, 2015, §§ 62-66: мати (стаття 5);
- *«Дзідзава проти Росії» (Dzidzava v. Russia)*, 2016, § 47: дружина (стаття 3);
- *«Хайрулліна проти Росії» (Khayrullina v. Russia)*, 2017, §§ 91-92 і §§ 100-107: дружина (пункти 1, 5 статті 5);
- *«Магнітський та інші проти Росії» (Magnitskiy and Others v. Russia)*, 2019, §§ 278-279: дружина і мати (пункти 1, 2 статті 6);
- *«С.Т. і Ю.Б. проти Росії» (S.T. and Y.B. v. Russia)*, 2021, §§ 55-59: фактична дружина (статті 3 і 5 щодо жорстокого поведіння після викрадення і зникнення);
- *«Варданян і Халафян проти Вірменії» (Vardanyan and Khalafyan v. Armenia)*, 2022, §§ 67-72: мати і двоє братів і сестер, але відсутній статус потерпілого для двоюрідного брата (стаття 3).

3. Статус потерпілих для родичів у зв'язку зі скаргами за статтями 2/3, не пов'язаними зі смертю або зникненням безпосереднього потерпілого

- *«Кабуров проти Болгарії» (Kaburov v. Bulgaria)* (ухв.), 2012, §§ 54-59: син (статус потерпілого не визнано);

- *«Карпиленко проти України» (Karpylenko v. Ukraine)*, 2016, §§ 107-114: мати;
- *«Степанян проти Румунії» (Stepanian v. Romania)*, 2016, §§ 39-44: мати і син;
- *«Селамі та інші проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (Selami and Others v. the former Yugoslav Republic of Macedonia)*, 2018, §§ 59-66: статус потерпілого для одного з дітей (єдиного спадкоємця), але не для інших дітей та вдови;
- *«Ходжоян і Вардазарян проти Азербайджану» (Khojayan and Vardazaryan v. Azerbaijan)*, 2021, §§ 30-32, 56: правоздатність дітей звернутися зі скаргами, пов'язаними з тим, що життя їхнього батька, як стверджується, було поставлено під загрозу, та поведженням з ним під час ув'язнення (див. також § 76 щодо статті 5).

4. Статус потерпілих для родичів у зв'язку зі скаргами за іншими статтями Конвенції (статті 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13 та стаття 3 Першого протоколу), не пов'язаними зі смертю безпосереднього потерпілого

- *«Мікаллеф проти Мальти» (Micallef v. Malta)* [ВП], 2009, §§ 48-51: брат (пункт 1 статті 6);
- *«Фейрфілд та інші проти Сполученого Королівства» (Fairfield and Others v. the United Kingdom)* (ухв.), 2005: донька не має права на подання позову щодо порушення прав (статті 9 і 10);
- *«Марі-Луїза Лоайен та інші проти Франції» (Marie-Louise Loyen and Other v. France)*, 2005, §§ 21-31: дружина і донька (пункт 1 статті 6, стаття 13, пункт 5 статті 5);
- *«Біч та інші проти Туреччини» (Biç and Others v. Turkey)*, 2006, §§ 18-24: дружина і діти (без статусу потерпілих - статті 5 і 6);
- *«Рессегатті проти Швейцарії» (Ressegatti v. Switzerland)*, 2006, §§ 16-26: чоловік і діти (пункт 1 статті 6);
- *«Дірекчі і Дірекчі проти Туреччини» (Direkçi and Direkçi v. Turkey)* (ухв.), 2006: батько не має права на подання позову щодо порушення прав (підпункт «b» пункту 3 і пункт 1 статті 6 та стаття 11);
- *«Гредінар проти Молдови» (Grădinar v. Moldova)*, 2008, §§ 90-103: дружина (пункт 1 статті 6);
- *«Гакієв і Гакієва проти Росії» (Gakiyev and Gakiyeva v. Russia)*, 2009, §§ 167-169: батьки не мають права на подання позову щодо порушення прав (стаття 3 Першого протоколу);
- *«Поланко Торрес та Мовілья Поланко проти Іспанії» (Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain)*, 2010, §§ 31-33: донька (стаття 8);
- *«Лакадена Калеро проти Іспанії» (Lacadena Calero v. Spain)*, 2011, §§ 28-31: дружина (пункт 1 статті 6);
- *«Кох проти Німеччини» (Koch v. Germany)*, 2012, §§ 78-82: чоловік не має права на подання позову від імені своєї померлої дружини щодо порушення прав за статтею 8;
- *«Нагметов проти Росії» (Nagmetov v. Russia)*, 2015, §§ 64-65: батько не має права на подання позову (статті 10 і 11);
- *«Рийгас проти Естонії» (Rõigas v. Estonia)*, 2017, § 127: мати не має права на подання позову від імені свого померлого сина щодо порушення прав за статтею 8;
- *«Яковлевич проти Сербії» (Jakovljević v. Serbia)* (ухв.), 2020, §§ 29-33: батько не має права на подання позову щодо порушення прав свого померлого сина, але його

власний статус потерпілого підтверджено у зв'язку зі стверджуваними наклепницькими коментарями про його сина (стаття 8);

- «Акбай та інші проти Німеччини» (*Akbay and Others v. Germany*), 2020, §§ 78-90: дружина (пункт 1 статті 6);
- «Стойменович і Мілошевич проти Північної Македонії» (*Stoimenovikj and Miloshevikj v. North Macedonia*), 2021, §§ 24-26: наявність права на подання позову щодо порушення прав спадкоємця/сина та відсутність права на подання позову щодо порушення прав онука (пункт 1 статті 6).

Повторення загальних принципів

- Стислий огляд загальних принципів щодо поняття «непрямі потерпілі» див. справу «Центр правових ресурсів від імені Валентіна Камп'яну проти Румунії» (*Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpăneanu v. Romania*) [ВП], 2014, §§ 97-100; «Акбай та інші проти Німеччини» (*Akbay and Others v. Germany*), 2020, §§ 67-77.
- Стислий огляд застосовного тесту на можливість передачі скарги за статтею 3 близьким родичам, див. «Степанян проти Румунії» (*Stepanian v. Romania*), 2016, §§ 35-38.

Суміжні (але відмінні) теми

1. *Locus standi* представників (які не кваліфікуються як непрямі потерпілі) подавати позов від імені безпосередніх потерпілих, які померли до подання заяви до Суду (ключова тема): «Центр правових ресурсів від імені Валентіна Камп'яну проти Румунії» (*Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpăneanu v. Romania*) [ВП], 2014, §§ 102-114 та «Болгарський Гельсінський комітет проти Болгарії» (*Bulgarian Helsinki Committee v. Bulgaria*) (ухв.), 2016, §§ 50-61; «Асоціація «Невинність у небезпеці» та Асоціація «Дитинство та обмін» проти Франції» (*Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage v. France*), 2020, §§ 119-132; або для дуже вразливих безпосередніх потерпілих, які ще живі («Л.Р. проти Північної Македонії» (*L.R. v. North Macedonia*), 2020, §§ 46-54 «..... проти Азербайджану» *Ghazaryan and Bayramyan v. Azerbaijan*, 2023, §§ 73-82).
2. *Locus standi* близьких родичів або спадкоємців, якщо заявник/безпосередній потерпілий помирає під час провадження у Суді: «Мальхоус проти Чеської Республіки» (*Malhous v. the Czech Republic*) (ухв.) [ВП], 2000; «Леже проти Франції» (*Léger v. France*) (вилучено з реєстру) [ВП], 2009, §§ 42-51; «Ерзеген проти Туреччини» (*Ergezen v. Turkey*), 2014, § 30; «Тускія та інші проти Грузії» (*Tuskia and Others v. Georgia*), 2018, 48-50; «Делеколль проти Франції» (*Delecolle v. France*), 2018, §§ 35-40; «Провенцано проти Італії» (*Provenzano v. Italy*), 2018, §§ 93-100; «Бурля та інші проти України» (*Burlya and Others v. Ukraine*), 2018, §§ 68-78; «В.Д. проти Хорватії (№ 2)» (*V.D. v. Croatia (no. 2)*), 2018, §§ 41-45; «Міфсуд проти Мальти» (*Mifsud v. Malta*), 2019, §§ 38-40; «Паїс Пірес де Ліма проти Португалії» (*Pais Pires de Lima v. Portugal*), 2019, §§ 36-40; «Магнітський та інші проти Росії» (*Magnitskiy and Others v. Russia*), 2019, §§ 175-177; «Лопез Рібальда та інші проти Іспанії» (*López Ribalda and Others v. Spain*) [ВП], 2019, §§ 71-73; «Міле Новакович проти Хорватії» (*Mile Novaković v. Croatia*), 2020, §§ 33-34; «Яремійчук та інші проти України» (*Yaremiychuk and Others v. Ukraine*), 2021, §§ 11-12; «Фрейтас Рангель проти Португалії» (*Freitas Rangel v. Portugal*), 2022, § 38; «Гаггль проти Австрії» (*Gaggi v. Austria*), 2022, § 35. Ці принципи також застосовуються, коли непрямий потерпілий помирає під час провадження у Суді, а його близький родич бажає подати заяву

- («Ходжоян і Вардазарян проти Вірменії» (*Khojayan and Vardazaryan v. Azerbaijan*), 2021, § 33).
3. *Locus standi* заявників, які подають скаргу від імені та в інтересах близьких родичів (живих і вразливих): «Ілхан проти Туреччини» (*Ilhan v. Turkey*) [ВП], 2000, §§ 51-55; «Скодзари і Джунта проти Італії» (*Scozzari and Giunta v. Italy*) [ВП], 2000, §§ 138-139 (неповнолітні); «Ламбер та інші проти Франції» (*Lambert and Others v. France*) [ВП], 2015, §§ 89-95 (загальні принципи) і §§ 96-106 (застосування до справи); «Гард та інші проти Сполученого Королівства» (*Gard and Others v. the United Kingdom*) (ухв.), 2017, §§ 63-70; «Х.Ф. та інші проти Франції» (*H.F. and Others v. France*) [ВП], 2022, §§ 148-152.
  4. Статус потерпілих членів сім'ї як «безпосередніх потерпілих» за страждання (стаття 3), спричинені серйозними порушеннями прав людини, що стосуються їхніх родичів: «Яновец та інші проти Росії» (*Janowiec and Others v. Russia*) [ВП], 2013, §§ 177-181; «Селамі та інші проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (*Selami and Others v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*), 2018, §§ 54-56; , 2021, §§ 72-75.

Подальші посилання

Інші ключові теми:

- *Locus standi* представників звертатися до Суду у випадку смерті безпосереднього потерпілого
- Представництво інтересів дитини в ЄСПЛ.

КЛЮЧОВІ ПОСИЛАННЯ ІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Провідні справи:

- [«Яша проти Туреччини» \(Yaşa v. Turkey\)](#), 02 вересня 1998 року, Збірник рішень та ухвал 1998-VI (порушення статті 2);
- [«Санлес і Санлес проти Іспанії» \(Sanles Sanles v. Spain\)](#) (ухв.), № 48335/99, ЄСПЛ 2000-XI (неприйнятна – *ratione personae*);
- [«Кабуров проти Болгарії» \(Kaburov v. Bulgaria\)](#) (ухв.), № 9035/06, 19 червня 2012 року (неприйнятна – *ratione personae*);
- [«Центр правових ресурсів від імені Валентіна Камп'яну проти Румунії» \(Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania\)](#) [ВП], № 47848/08, ЄСПЛ 2014 (порушення статті 2).

Інші справи:

- [«Ньолькенбокхофф проти Німеччини» \(Nölkenbockhoff v. Germany\)](#), 25 серпня 1987 року, серія А, № 123 (відсутність порушення пункту 2 статті 6);
- [«Андроніку та Константіну проти Кіпру» \(Andronicou and Constantinou v. Cyprus\)](#), 09 жовтня 1997 року, Збірник рішень та ухвал 1997 VI (відсутність порушення статті 2 та пункту 1 статті 6);
- [«Чакіджі проти Туреччини» \(Çakıcı v. Turkey\)](#) [ВП], № 23657/94, ЄСПЛ 1999 IV (порушення статей 2, 3, 5 та 13).
- [«Велікова проти Болгарії» \(Velikova v. Bulgaria\)](#) (ухв.), № 41488/98, ЄСПЛ 1999 V (витяги) (допустима відповідно до статті 2);
- [«Макерр проти Сполученого Королівства» \(McKerr v. the United Kingdom\)](#), № 28883/95, ЄСПЛ 2001 III (відсутність порушення статті 2);
- [«Брудницька та інші проти Польщі» \(Brudnicka and Others v. Poland\)](#), № 54723/00, ЄСПЛ 2005-II (порушення пункту 1 статті 6);
- [«Фейрфілд та інші проти Сполученого Королівства» \(Fairfield and Others v. the United Kingdom\)](#) (ухв.), № 24790/04, ECHR 2005-VI (неприйнятна – *ratione personae*);
- [«Марі-Луїза Лоайен та Брунеель проти Франції» \(Marie-Louise Loyer and Bruneel v. France\)](#), №. 55929/00, 05 липня 2005 року (порушення пункту 1 статті 6);
- [«Біч та інші проти Туреччини» \(Biç and Others v. Turkey\)](#), № 55955/00, 02 лютого 2006 року (неприйнятна – *ratione personae*);
- [«Рессегатті проти Швейцарії» \(Ressegatti v. Switzerland\)](#), № 17671/02, 13 липня 2006 року (порушення пункту 1 статті 6);
- [«Дірекчі і Дірекчі проти Туреччини» \(Direkçi and Direkçi v. Turkey\)](#) (ухв.), № 47826/99, 03 жовтня 2006 року (неприйнятна – *ratione personae*);
- [«Гредінар проти Молдови» \(Grădinar v. Moldova\)](#), № 7170/02, 08 квітня 2008 року (порушення пункту 1 статті 6);
- [«Армонене проти Литви» \(Armonienė v. Lithuania\)](#), № 36919/02, 25 листопада 2008 року (порушення статті 8).
- [«Гакієв і Гакієва проти Росії» \(Gakiyev and Gakiyeva v. Russia\)](#), № 3179/05, 23 квітня 2009 року (порушення статей 2, 3, 5 та 13);
- [«Варнава та інші проти Туреччини» \(Varnava and Others v. Turkey\)](#) [ВП], №№ 16064/90 та 8 інших, ЄСПЛ 2009 (відсутність порушення статей 2, 3 та 5);

- [«Мікаллеф проти Мальти» \(Micallef v. Malta\)](#) [ВП], № 17056/06, ЄСПЛ 2009 (порушення пункту 1 статті 6);
- [«Ранцев проти Кіпру та Росії» \(Rantsev v. Cyprus and Russia\)](#) [ВП], № 25965/04, ЄСПЛ 2010 (витяги) (порушення статей 2, 4 і 5);
- [«Полланко Торрес і Мовілья Поланко проти Іспанії» \(Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain\)](#), № 34147/06, 21 вересня 2010 року (відсутність порушення статті 8);
- [«Лакадена Калеро проти Іспанії» \(Lacadena Calero v. Spain\)](#), № 23002/07, 22 листопада 2011 року (порушення пункту 1 статті 6).
- [«Кох проти Німеччини» \(Koch v. Germany\)](#), № 497/09, 19 липня 2012 року (порушення статті 8);
- [«Ламбер та інші проти Франції» \(Lambert and Others v. France\)](#) [ВП], № 46043/14, ЄСПЛ 2015 (витяги) (відсутність порушення статті 2);
- [«Нагметов проти Росії» \(Nagmetov v. Russia\)](#), №. 35589/08, 05 листопада 2015 року (неприйнятна – *ratione personae* за статтями 10 та 11; порушення статті 2, справа передана на розгляд Великої Палати);
- [«Ликова проти Росії» \(Lykova v. Russia\)](#), № 68736/11, 22 грудня 2015 року (порушення статей 2 та 3);
- [«Боака та інші проти Румунії» \(Boacă and Others v. Romania\)](#) [ВП], № 40355/11, 12 січня 2016 року (порушення статті 3 та статті 14, що розглядається разом зі статтею 3);
- [«Карпиленко проти України» \(Karpulyenko v. Ukraine\)](#), № 15509/12, 11 лютого 2016 року (порушення статей 2 та 3);
- [«Степанян проти Румунії» \(Stepanian v. Romania\)](#), № 60103/11, 14 червня 2016 року (порушення статті 3);
- [«Дзідзава проти Росії» \(Dzidzava v. Russia\)](#), № 16363/07, 20 грудня 2016 року (порушення статей 2, 3 та 13);
- [«Рійгас проти Естонії» \(Rõigas v. Estonia\)](#), № 49045/13, 12 вересня 2017 року (відсутність порушення статті 2);
- [«Хайрулліна проти Росії» \(Khayrullina v. Russia\)](#), № 29729/09, 19 грудня 2017 року (порушення статей 2 та 5);
- [«Селамі та інші проти колишньої Югославської Республіки Македонія» \(Selami and Others v. the former Yugoslav Republic of Macedonia\)](#), № 78241/13, 01 березня 2018 року (порушення статей 3 та 5);
- [«Магнітський та інші проти Росії» \(Magnitskiy and Others v. Russia\)](#), №№ 32631/09 та 53799/12, 27 серпня 2019 року (порушення статей 2, 3, 5 та 6);
- [«Фабріс і Парціале проти Італії» \(Fabris and Parziale v. Italy\)](#), № 41603/13, 19 березня 2020 року (порушення статті 2);
- [«Котілайн та інші проти Фінляндії» \(Kotilainen and Others v. Finland\)](#), № 62439/12, 17 вересня 2020 року (порушення статті 2);
- [«Яковлевич проти Сербії» \(Jakovljević v. Serbia\)](#) (ухв.), № 5158/12, 13 жовтня 2020 року (неприйнятна – невичерпання національних засобів правового захисту);
- [«Акбай та інші проти Німеччини» \(Akbay and Others v. Germany\)](#) [ВП], №№ 40495/15, 37273/15 та 40913/15, 15 жовтня 2020 року (порушення пункту 1 статті 6);
- [«Вілела та інші проти Португалії» \(Vilela та інші проти Португалії\)](#), № 63687/14, 23 лютого 2021 року (порушення статті 8);

- «*Стойменович і Мілошевич проти Північної Македонії*» (*Stoimenovikj and Miloshevikj v. North Macedonia*), №. 59842/14, 25 березня 2021 року (порушення пункту 1 статті 6);
- «*С.Т. Та Ю.Б. проти Росії*» (*S.T. and Y.B. v. Russia*), № 40125/20, 19 жовтня 2021 року (порушення статей 3 та 5);
- «*Ходжоян та Вардазарян проти Азербайджану*» (*Khojuyan and Vardazaryan v. Azerbaijan*), № 62161/14, 04 листопада 2021 року (порушення статей 2, 3 та 5);
- «*Х.Ф. та інші проти Франції*» (*H.F. and Others v. France*) [ВП], №№ 24384/19 та 44234/20, 14 вересня 2022 року (порушення пункту 2 статті 3 Протоколу № 4);
- «*Варданян і Халафян проти Вірменії*» (*Vardanyan and Khalafyan v. Armenia*), № 2265/12, 08 листопада 2022 року (порушення статей 2 та 3);
- «*Гаггль проти Австрії*» (*Gaggi v. Austria*), № 63950/19, 08 листопада 2022 року (порушення пункту 1 статті 6);
- «*..... проти Азербайджану*» *Ghazaryan and Bayramyan v. Azerbaijan*, № 33050/18, 05 жовтня 2023 року (порушення статей 3 та 5 §§ 1 та 3).